

arenola ['oreneta'], *moscayola* (§ 398), si bé també recull *papallons* en rim amb *moxons*, *gats maymons*, *to-vallons* etc. (§ 1479); *pəpəłóla* és encara corrent en els parlats ross. (Conat, 1960). Formes concurrents, d'interès: *parpallol*: «seguir, per les flors i les herbes salvatges, singlantanes i *parpallols* / ---»; «bonic *parpallolet*, tu que, dins de la prada, / vas volejant de bon matí, / fent lluir, sota el raig de l'alba ensafra-nada / les teues ales de setí; / tu que estimes l'alè de la rosa fresqueta / --- / *parpallolet*, bé n'ets d'ho-rós / ---», Saisset (*Perpiny.*, 17; *Cat. del R.*, 179).

La dona, si l'hem de creure, «res no despèn, / ni beu ni tasta: / com tortra casta / en vert ['llefis-cós'] no-s posa; / com *pariposa*, / de l'ayre viu / ---» ['viu de menjar aire'], JRoig (*Spill*, 7746): resultant d'un encreuament de *maria*, *posa* ('Marieta posa't', cf. cast. *mariposa*) amb *para-i-posa* i amb *pa-pallona*.

Les citades variants amb *-r-*, molt representades en oc. *parpalhol*, gc. *parpalóu* (Bearn, Coserans: Rohlf, *RLiR* VII, 160), aran. *parpaló*, arag. ant. *parpallola* (*BRACEsp.* IV, 211), basc *parpalla* (*uli-parpalla*, compost amb *uli* 'mosca'); formes del tipus *parpilhola* en prov. valdès (*ZRPh.* L, 468), *parpaglione* it. dialectal (Schuchardt, *ZRPh.* XLI, 350). En tot això intervé l'encreuament amb formes de creació expressiva, com l'it. *farfalla*, a-al. ant. *fi-falra*, altnittelfränkisch *fifil-dra* (glosses de Trèveris), b-al. ant. *fiholdara* en els monuments menors (Holthausen, *Altniederdt. Wb.*), tots ells 'papallona', en els quals, però, per la seva banda, degueren també aportar alguna contribució, altera-cions locals del llatí *PAPILIO*.¹

D'una forma, segurament mossàrab, de la variant *papallol/parpalhol* que acabem d'estudiar, ha de venir el nom balear de la 'marieta', insecte volador, *Coc-cinella septempunctata*; que, entre moltes variants menys corrents, és *poliol* i, més sovint, amb dissimila-ció, *poriol* [1907, Gabriel Maura, *AlcM*, amb útil ar-replega folklorica], de l'etimologia del qual no sembla haver-se ocupat ningú. Però sembla clar que la forma primitiva és *poporiol* (que pronunciat *pupuriól*) regis-tra *AlcM* a Lluçmajor: d'on s'elimina el primer *po-*, sigui per una haplogogia (reaccionant contra el supòsit d'una repetició infantil), o sigui ja per la intervenció de l'àrab; car de tota manera la forma *-li-* en lloc del *l* o *lh* romànica ja indica que es tracta d'un mot del mossàrab balear. Pot haver-hi també alguna relació amb el grup complex del cast. *POLILLA* (*DCEC/DECH*), en el qual, al capdavant sembla haver, almenys, participat el ll. *PAPILIO*. És mot comú a Ma-lorca i Menorca; [*poriol*, animal: chinche del cam-po, punaise des jardins, cimex ornatus», FebrCard.].

Ara bé és notable que també degué haver-hi cosa semblant en el mossàrab del Baix Ebre, car pel mateix *AlcM* sabem que a Ulldecona li diuen *polpolidó*, on es pot tractar més aviat de la forma llatina en *-ONE*, cat. *papalló*, sinó que aquí una etimologia popular hi ha ficat *polit*, *polida*, 'bonic', d'on la *-d-* de la darrera síl·laba, i potser també el *pol-* inicial; passat que aquest es relacioni amb la *-r-* de l'oc. (etc.) *parpalhol*, *parpalló* (*Cova del Parpalló* cap a Gandia, damunt substrat no

menys mossàrab). Per a contactes formals entre la *ma-rieta* i la *papallona*, cf. el cast. *mariposa*, i la forma *pariposa* de JRoig.

El tractament fonètic del ll. *PAPILIO*, *-ŌNIS*, a part de la terminació genèrica, tampoc no s'ajustava del tot al tipus corrent, si bé no presentava gran divergència, que no fos lleu i fàcilment comprensible: el mot reve-stia caràcter expressiu, gràcies als fets mateixos: un viu sentiment de moviment i alesteig reiterat, àgil, palpi-tant, tendia a mantenir en els estrats elementals de la llengua la repetició de sons *PA-PA-*: oposant-se a la so-norització de la consonant interna, i precipitant la pro-pensió de la *e* pretònica (< Ì), i no tensa, a obrir-se obeint a la inducció de qualsevol so veí, sobretot una altra *a* pròxima.

D'altra banda, però, el mot havia passat en el llatí parlat —des de l'Antiguitat— a ser aplicat, per compa-ració, a un objecte; i en aquest sentit, mancant la idea del papalloneig d'unes ales vives, mancant la suggerèn-cia femenina de l'animaló frèvol i inconstant, *PAPILIO* restà masculí en la seva descendència romànica; i l'evolució fonètica del *-PI-* intern com a *-be-*, sense el senti-ment de reduplicació, va tenir via lliure. *PAPILIO* ha- via pres, en el llatí parlat dels soldats, bosquerols i ra-maders, el sentit de 'tenda de campanya', per una compa-ració dels tendals, les parets de tela de les tendes, batudes i agitades pel vent, amb les ales palpitants de les grans papallones.

Amb aquest sentit es troba *PAPILIO* en llatí, segons sembla, ja en Ovidi; en tot cas hi és corrent des de Tertullà (c. 200 d. C.) i, molt sovint, a partir de princi-pi del S. iv (*ALLG* XII, 259-60). Amb aquest sentit, es convertí en el fr. ant. *paveillon*, que en la llengua me-dieval era el nom de la tenda de campanya, i després passà a designar coses comparables (un edifici rústic per a caçadors, grans construccions bosquetanes o de parcs i jardins, el dossier que cobreix un llatí empara-mentat, bandera amb les armes d'una Corona o Estat etc.): valors tots ells, amb els quals es transmeté a d'altres llengües romàniques, i engruixí o afectà l'evolució de sentit dels mots respectius: d'on l'it. *pavi-glione*, *padi-*, i el cast. antiq. *pavellón* (fi S. xv, avui escrit *pabellón*, però allà és sobretot mot gallicat, d'in-fluència militar o cortesana).

En llengua d'oc *pabalhon* apareix amb caràcter au-tòcton per a tendes militars o dossiers. I també el cata-là el rebé del llatí per via directa, però entre nosaltres (com en oc.) apareix el mot amb aquest sentit en la doble forma fonètica *pabelló* i *papalló* (havent-se man-tingut entre nosaltres, en part, més viva la consciència de la comunitat entre el nom de l'insecte i el de la tenda: gran cuca a la qual serví aquell, paradoxalment, de «crisàlide» lingüística).

La forma amb *-p-*, si no fou forçosament la més o la única genuïna entre nosaltres, és almenys aquella de- què tenim proves més copioses i primeres en data: «Lo vespra fo vengut, e los francesos haguéran para-des lurs tendes e llurs *papallons* sus al pla, riba l'ayga [riu] que passa davant Gerona», Desclot (§ 156, *NCL.* v, 46.30); «En Deci --- cobesèya d'aver l'empei e